

Guillaume Apollinaire

F A V O R I T E N

Det var i Beausoleil, nära den monegaskiska gränsen, på en slätt vid Carnier som kallas Tonkin och nästan uteslutande bebos av piemontesare.

En osynlig bödel färgade kvällen blodig. Två män svettades och stönade under en bår i en backe. Ibland vände de sig mot solens avhuggna hals och svor över den med ögonen halvslutna.

Männen och båren vandrade mödosamt bort, sakta som en skorpion då den flyr någon fara, och när de stannade utanför en låg och smutsig hydda böjde sig den siste ner och skorpionen såg ut som om den ville döda sig själv med sin giftiga tagg. Den främre bäraren vek undan filten och blottade en död mans sårade huvud.

*

Genom den öppna dörren till ett hus, fullt av människor som spelade lotto, ljöd en monoton röst som ropade ut de vinnande numren. På tröskeln satt en tretton eller fjortonårig flicka hopkrupen. Hon var klädd i trasor och en hudsjukdom hade härjat i hennes tunna hår. Utan avbrott halvsjöng hon entonigt några utsvultna ord: *La polenta molla, la polenta molla...* Bärarna bultade på hyddans enda dörr och enda fönsterruta och ropade:

— Cichina! Nå, Cichina!

Genast knuffade en halvklädd arbetare bort den sjungande flickan och sprang ut ur huset där lottonumren ropades hit och dit.

— Vad är det frågan om?

Bärarna torkade sig i pannan och svarade:

— Blocket han arbetade med på bergväggen lossnade. Han föll från hundra meters höjd ner på vägen och kaktustaggarna sargade sönder honom.

*

Dörren till hyddan öppnades och Cichina, eller med andra ord Francesca, kom ut. Hon var ren och snygg och hade på sig ett skärt förkläde, stärkt och kantat med spetsar.

Hon var mörkhårig, vacker ännu och välskapt. Hon log, falskt och behagsjukt. Hennes torra, matta hud hade samma färg som majshalm och hyn var det enda som vittnade om att femtioåret närmade sig. Över halsen och ansiktet spridde sig de förflutna årens skuggor. Hennes ögon var ännu fuktiga som den sammetslena pälsen på en utter då den simmar i vattenytan, men besvikelseernas och det sinande hoppets hårda vindilar fyllde ibland hennes blick med ett kallt och stålblått glitter.

Hos denna kvinna av folket fick aldrig de stormiga lidelserna utlopp i någon form av känslsamhet. Hon visste det och sökte med sin mun, sina livliga ögon och sina dramatiska åtbörder uttrycka de våldsamma känslor som hennes natur förbjöd henne att känna.

Hennes rörelser var ädla men inlärda.

— Han är död, sade hon.

Och med ett högt rop gömde hon sitt ansikte i förklädet. Men i hennes smärta fanns ingenting som inte var låtsat. Snart lät hon förklädet falla och talade till mannen som stod vid dörren till lottohuset:

— I dag är det den tredje, Costantzing...! Han dog den tredje! Spela på trean, Costantzing, spela på trean!

*

Folket började samlas kring båren. Där fanns småpojkar som talade högt och med fullvuxna röster. Där fanns småflickor med lindebarn i famnen. Där fanns arbetare och några hade redan börjat spela morra mitt framför den döde.

En välklädd herre stannade vid båren.

Behagsjukt och med tillgjorda tårar i ögonen såg Cichina bort på nykomlingen och sade:

— Han var så duktig, så duktig! Jag skall binda honom en riktigt vacker krans.

*

Bärarna lyfte bären igen och fortsatte in i Cichinas hydda. Den döde lät sig bäras, likgiltig som en orientalisk furste. De satte ner honom mitt i det enda rummet som doftade rökelse, luktade surdeg och stank av klippfisk, som låg i blöt i ett handfat av glaserat gods på golvet. Längst in i rummet stod sängen. Under en flätad palmkvist hängde på väggen ett radband kring en litografi med konung Viktor Emanuel mellan Garibaldi och Cavour.

*

Den välklädde herrn kom närmare. Med ett uttryck av medlidande såg han sig omkring i sorgehusets eländiga inre. Cichina tittade bort på honom igen och sade kokett:

— Herrn, han är död, han är död...! Inte har jag tur inte... Men jag kan väl inte tänka mig att en stilig herre som ni skall se ner på mig! Det är nöden, herrn, som tvingar mig att leva bland olyckor och olyckliga människor... Vem vet för övrigt? Vi vinner kanske pengar. Han dog i dag, den tredje, och Costantzing har tagit nummer tre på lotto. Men förr i världen hade man tur minsann... Så länge man bara är vacker...! Det fanns ingen vackrare flicka än jag i Pignerol.

Och hon brast i gråt då hon talade om sin ungdoms Pignerol och snyftade fram avbrutna och storslagna fraser, i vilka Viktor Emanuel, *il re galantuomo*, Italiens galante kung, plötsligt återuppstod med sina oemotståndliga jättemustascher, sin folkliga smak och sina favoriter för en dag.

— Vittorio Emanuele...! Ja, herrn! Det var under en resa till Pignerol... Och han var den förste, det svär jag på! Fyra marenghi fick jag, ja herrn, fyra guldpengar... Han var så vacker och så var han kungen... Fyra marenghi...

Och hon grät, favoriten. Hon gav inte längre akt på sig själv och lät plötsligt alla de gångna åren fåra sitt ansikte. Hennes håg-

komster hade kallat dem alla tillbaka, år som var hennes egna och år som låg ännu längre tillbaka i tiden, år som gjorde henne äldre än hon var och fyllde minnet med de forna fångarnas galanta äventyr i Pignerols fängelse. Frivola skuggor återvände för att kurtisera denna kvinna och bildade i sällskap med överintendenten Fouquet och den legendariska Järnmasken ett storslaget och månghundraårigt hov kring båren där den döde låg, arbetaren som av ödet fått en kunglig favorit till följeslagerska.

*

Men Costantzing, som förlorat sina pengar på lotto, jagade bort alla skuggor då han kom tillbaka. Med knutna nävar steg han fram och sade:

— Cichina är min förstår ni! Bara för att ni är klädd som en herre skall ni inte blanda er i någonting som inte angår er... Ge er i väg och det fort! Ajöss!

Och han upprepade flera gånger det hårda piemontesiska ordet för adjö.

Men Cichina satte händerna i sidorna.

— Ner med tonen, Costantzing, ner med tonen. Honom där är du väl inte svartsjuk på?

Och hon pekade bort på litografien av Viktor Emanuel.

— Och inte på honom där heller?

Hon pekade på den döde mitt i rummet.

— Och då behöver du inte heller vara svartsjuk på herrn som intresserar sig för mig. Jag gör vad jag vill, hör du det, jajamensan, vad jag vill...! Jag hade en kung när jag ville och hantverkare så många jag behagade och fina herrar när jag fick lust...

Men Costantzing var arbetare, knappa tjugu år gammal, rödhårig och kraftig och mer högmodig över sin Cichina än hon själv över sitt förflutna. Svartsjukan slog ut ur honom som skummet ur en bränning då den bryter sig mot klippan.

Han kastade sig över sin älskarinna. Hon tog spjärn mot båren, stjalpte den och föll över den döde.

Hänsynslöst trampade den nyblivne kungarivalen på favoriten som låg över liket och med trotsiga blickar såg han på fursteporträttet som hängde på väggen...

Översatt av Gunnar Ekelöf.